

FOTO: ČTK

du a pak z internačního tábora v Maloměřicích. Jejich čeština je libozvučnější než u leckterého českého vlastence. Zachoval se také německy psaný deník otce, z něhož je patrné, že jeho autor působil i jako novinář.

Ribnický si pečlivě zaznamenával vše, co se dělo, i v květnu 1945, kdy jejích dům ve Starém Lískovci na kraji Brna obsadili sovětsí vojáci. Ti město osvobodili už 26. dubna a několik týdnů v domě Ribnických přebývali. Chovali se jako na dobytém území, majitelé jim museli být k službám a vojáci dům vykradli.

Především jim vadilo, že jeho majitel žije s Němkou. Šok ale přišel až na konci května, kdy se ukázalo, že dlouholetí rodinní přátelé a sousedé udali Zuzanu (Suse) Pokornou úřadům a ta musela do odvodu. Její partner ne, protože ačkoliv byl národností Němec, už před válkou přijal československé občanství a nevzdal se ho ani za protektorátu. Uměno rodiny, která ženu udala, Deník N zná, rozhodl se jej ale nezveřejnit kvůli zachování soukromí.)

V pole dne k nám přišli dva mužiči z takzvané milice a se vzrýčenými bodáky odvedli Suse. Ta ale brzy přišla zase zpátky. Na policejní stanici ve Vídenské ulici ji ukázal udání paní K. (tajně) v němž obvinila Suse, že se jako Němka údajně ukrývala u mé. (U) Je neuvěřitelné, jaké podlosti jsou už dnes lidé schopni, protože víc než čtyři roky jsme s rodinou K. žili v blízkém přátelství" napsal si Ribnický do deníku 28. května.

O den později doplnil: „Náš nájemník, ruský kapitán, už před několika dny odcestoval a toho vy-

užívá jeho žena, která zůstala doma, k tomu, aby si dlouhou chvíli kratila s mladým důstojníkem. Je to ten samý holomek, který mi se svou bandou 26. dubna odnesl z domu tolik věcí. Odpovědně pak dochází kvůli Suse k prudké rozmašce mezi důstojníkem a kapitánovou ženou, což pro nás znamená docela nebezpečnou situaci. Naštěstí se v rozhodujícím okamžiku vrací starý kapitán z cest, takže mladý důstojník musí samozřejmě okamžitě zmizet.

Večer mi dal náš kapitán krabici morfia, abych prý měl východisko, kdyby pro mne nebo Suse měl být budoucí život neúnosný. Co jen jsou to ti Rusové za povahy?" „Jdu brzy do města zjistit, co se stalo Suse. Nezaleží mi na tom, co se mezi tím může stát doma. Mám obavy a pohrávám si s myšlenkou přihlásit se také do odvodu. V Brně nikde Suse nepotkám, vidím jen další transport Němců ve starobněnském klášteře, který by měl někdy kam jít, ale nikdo mi nedokáže říct kam. Chudák Suse, kde teď může být?" zoufal si novinář v deníkovém zápisku z 31. března.

POMOC RUDOARMĚCE

Pokorná a Ribnický patřili před válkou mezi angažované brněnské sociální demokraty a antifasisty. „V širokém okolí rodiny nebyl nikdo, kdo by nehovořil oběma jazyky – český i německy. Otec mluvil velmi dobře česky, ale neuměl psát, protože chodil do rakousko-uherských škol," vypráví Zakhari.

Brněnská německá sociální demokracie mezi válkami založila napří-

klad Masarykovu lidovou univerzitu. Ribnický několik let působil jako novinář, pak vedl malý obchod. Kvůli československému občanství se nemohli za války s Pokornou vzít.

„Moji rodiče byli velmi moderní a pokrokoví lidé. Nechtěli ani děti. Měli takovou filozofii, že do toho špatného světa je nechtějí přivést. Jenže když musela matka do odvodu, protože byla úřady vedená jako Němka, řekli otci právník, že kdyžby bylo dítě, byla by vyšší šance, aby tu mohla zůstat. A tak jsem se narodila já, v červnu 1946. Přesně rok poté, co se matka vrátila z rakouských hranic," vzpomíná Zakhari.

Siroká rodina Pokorných a Ribnických skončila v Německu, několik příbuzných zůstalo ve Vídni. Do odvodu museli všichni, které úřady formálně vedly jako občany německé národnosti.

„Byli to i lidé ze smíšených rodin. Já sama jsem v Německu znala dvě paní, které vůbec neuměly německy. Byly to Češky vdané za Němce, kteří padli na frontě. Byly odsunuty s ostatními a nikdo se jich na nic neptal," vzpomíná Zakhari.

Jak se ale nakonec ukázalo, kapitán sovětské armády, který u Ribnických v domě po osvobození přebýval, se snažil Pokorné pomoci. „Myslím, že otec jednou o ruském kapitánovi řekl, že to byl jediný slušný člověk mezi těmi vojáky. Byl to lékař, nasazený v místním lazaretě ve staré liskovské škole. Matka byla písemně vyzvána, aby se vpozdvečer dostavila k liskovské hasičce a vzala si s sebou věci na tři dny. Nevěděla, o co se jedná, ale začala balit tašku. Najednou se k tomu připlel ten kapitán, chytl tašku, převrátil ji a všechno vysypal. A nařídil, aby do nesla malý polštářek a všechno kostkově cukr (jako zdroj energie, pozn. red.), co je v domě. Matka mi pak jednou řekla, že v životě nebyla tak ráda, že v Pohořelicích, kde museli přenocovat na špinavé zemi, měla s sebou polštářek pod hlavu," vyprávila si Zakhari vzpomínky své matky.

Po jejím odchodu nařídil kapitán Ribnickému obstarat „spiritus". „Kotlíku vymění za benzin a pojedou hledat Zuzku. Mají zbraně v případě potřeby se bude strlíkat," popisuje rušoařemějcovy pokyny Zakhari.

„Otec měl samozřejmě strach z další a možná nebezpečné roztržky, takže se všemožně zdrhal, i když by nějaké lithoviny možná byly – byl konečně u zaměstnancem vinných sklepů. O dva dny později přišel kapitán, že má kofalku a benzin a auto stojí před dveřmi. Otec se má obléct a jede se pro Zuzku. Takže otec jinak už nemohl, začal se prý holit. A vrom se zadními dveřmi někdo dobýval do domu. Byla to matka, která se právě vrátila," vzpomíná na shledání rodičů jejich dcera.

Její matka však musela do internačního tábora v brněnských Maloměřicích, kde úřady shromažďovaly německy mluvící obyvatele, které čekal organizovaný odvod.

Podobných táborů bylo v Brně několik a byla to místa, kde vládly krutosti, bezpráví, hlad a mučení. Vězni žili ve špatných hygienických podmínkách a čekala je těžká práce. Pokorná do tábora přišla krátce poté, co otřetněla.

„Milý Ribku, zde v lágru je to nesnesitelná práce. Protože nemohu podplácet naši komandantku, musím nosit celý den dvě patrové dřevěné postele z jednoho baru do druhého. Prosila jsem ji, vzhledem k mému stavu, že budu dřhnout ze mě nebo okna umývat, ale aby mě nenechala zdvihat ty těžké postele. Řekla mi, že mi to zdvihnání nemůže škodit. Jedna žena zde z této práce ve třetím měsíci potratila. Právě před chvílí mi to řkala. Jsem z toho úplně zdrcená," píše Pokorná svému partnerovi 18. října 1945.

Neyvětší brněnský internační tábor Maloměřice-Borky fungoval vedle železniční trati a cementárny až do roku 1948. Za první rok a půl, do prosince 1946, jim prošlo přes šest tisíc Němců z celého Brněnska, kteří přežívali v dřevěných barácích, dokud se nedostali do transportu do americké okupační zóny.

Češi si mohli Němce, kteří čekali na oficiální odsun, brát za malý platek na práci. To pomohlo i Pokorné, kterou „zaměstnal" jako pomocníka v domácnosti její druh. Později ji získala československé občanství a mohla zůstat.

„Maminka mnohokrát žádala o povolení, aby mohla navštívit svoje rodiče v Německu. Poprvé je dostala po deseti letech. Vzala mě s sebou k babičce a dědečkovi, tehdy jsem je viděla poprvé, stejně jako další příbuzné," vzpomíná Zakhari.

V roce 1964, jako osmáctiletá, dostala další povolení k návštěvě. „Odjela jsem a spontánně jsem se rozhodla, že už se nevrátím. Nemělo jsmo v Československu nějaké velké problémy, ale otec odmítl vstoupit do KSC, jediná ze třídy jsem nebyla v Pionýru, otec řekl, že je to jako Hitlerjugend. To znamenalo špatný kádrový posudek, nemohla jsem ani na střední školu. Myslím, že to bylo nejlepší rozhodnutí mého života, že jsem se nevrátila. Následovala samozřejmě odsouzení za nelegální opuštění státu, dostala jsem trestní jednoho roku vězení," říká Zakhari, která v Německu pracovala v administrativě. Rodiče ji následovali v roce 1968.

Po revoluci se Zakhari do vlasti vrátila. Trvalo však patnáct let, než zabavený domek od státu vysoudí a zpět. Stejně jako její rodiče se tak začala veřejně angažovat. Stala se předsedkyní německého kulturního spolku v Brně, kam stále několikrát ročně jezdí. Pomáhá organizovat výstavu a přednášky připomínající stavěte česko-německé soužití v Brně.

Brno podle ní odchodem deseti tisíců německy mluvících obyvatel, kteří tu žili od 13. století a město celá staletí budovali, přišlo o lidský potenciál a rozmanitost.

Když se po patnácti letech vyhoce ných debat Brno v roce 2015 oficiálně omilovilo nespravedlivě vyhnaným Němcům v Deklaraci smířlivosti, neskývala dojetí. „Přijímáme to skutečně jako ruku ke smíření. To to je poprvé a všichni jsou nadšení. Někteří to opravdu vzalo," popsal Zakhari.

Zde v lágru je to nesnesitelná práce. Protože nemohu podplácet naši komandantku, musím nosit celý den dvě patrové dřevěné postele z jednoho baru do druhého. Prosila jsem ji, vzhledem k mému stavu, že budu dřhnout ze mě nebo okna umývat, ale aby mě nenechala zdvihat ty těžké postele. Řekla mi, že mi to zdvihnání nemůže škodit.

Dopis Zuzany Pokorné z internačního tábora

JANA
USTOHALOVÁ
redaktorka